

ČASOPIS S PODOBAMI ZA SLOVENSKO MLADINO.

Štev. 8.

V Ljubljani, 1. avgusta 1890.

Leto XX.

Iz primorskih bojišč.

II.

Pri bolškem gradu.

Od bolškega trga le uro hodá,
 Ob bregu Koritnice divjih vodá.
 Na skalo stoletno, na silni prepád
 Od davno sezidan bil „bolški“ je grad.
 Skoz vrata graščinska, čez mostič skalén
 Pa cesta se vije v snežnikov grebén.
 Gorjé mu, kdor tukaj bi hodil drzán
 V globino nezumno bi bil pokopán.
 Ob turških napadih vže pozno v noč,
 Približa se grádu sovražnika moč.
 Raszvečen, okrašen ves grad je lepó
 In godba prijetna in petje sladkó
 Vabljiivo pozdravlja sovražnikov roj,
 K počitku jih vabi v graščino noeój.
 V veselju presladkem sovrág se smejí,
 Ko godba in petje v uhó mu doní;
 Izvestno je mislil, da prapor njegov

Še danes postavi na grajski se krov,
Da v gradu prijatli se dragi gosté
In zmage sijajne se vže veselé;
Zató pa le hitro, le hitro naprej,
Da združi vsa vojna se v grádu hitrej!
In polk je za polkom korakal na most
In polk je za polkom — propadel v globóst,
Na dnu globočine razmeljen in strt
Tu našel je vsakdo zasluženó smrt.
A godba šumeča in petje sladkó,
Kot prej se odméva iz grada glasnó,
A Turku se smeje vsakdo od srcá,
Da strtega videl ni v nóči mostá.

J. Rejec.

Kadar je največja sila, roka božja najbolj mila.

oslušajte otroci, pripovedovati vam hočem nekaj, a samó to prosim, da si vse, kar vam povem, tudi dobro zapómnite.

Bilo je v Reki. Reka je kaj lepo hrvatsko mesto, ki se je razkrililo kakor labud na obali sinjega jadranskega morja.

Nu znate li, kaj je morje? Velika je to velika in globoka voda, ki nosi ogromne ladije, in vse te ladije plóvejo po tej velikej vodi od jednega kraja svetá na drugi. Ta velika voda jih nosi, naj bi bile še tako ogromne in težke. In kaj še le takrat, otroci ljubi, kadar se ta velika voda ob kakem viharji vznemiri ter postane kakor bi bila básna. Oj to vam je gróza, kaj se takrat godi! Razburjeni valovi mečejo ladije sem ter tjá kakor da bi bile orehove lupine. Zaženó jih ob kako skalo in razbijó na kosce; ladije in ljudje se potopé v neizmernej morskej globočini, da jim ni sledú ne glasú. Oj koliko ljudij je vže morje požrlo! Vi bi si kaj takega niti misliti ne mogli, ako bi videli morje, kadar je mirno. Takrat je njegova površina tako lepo gladka, modra in divna, da se nam zdi, kakor bi ležalo najlepše zrcalo pred našimi očmi.

Če bi šli v Reki ob kraju morja, videli bi ladijo pri ladiji. Jedne odhajajo, druge dohajajo; iz teh izkladajo vsakovrstno blago, a v druge ga zopet nosijo; tù bi videli pomorščake vseh narodnostij in slišali govoriti jezike vsega sveta. In kako pridno delajo ti pomorščaki po ves božji dan! A kadar se prikaže bleda luna na nebu in se zablesté nebeške zvezdice, tedàj se začuje veselo petje iz ladij. Pomorščaki so tudi veseli ljudje, da-si imajo težavno delo ter morajo vsak čas biti pripravi, da jih pogoltnejo morski valovi, vender so veseli in si radi zapojó kako

veselo pesenco, misleč si, da ako bodo srečno veslali, videli bodo za nekoliko mesecev tudi oni svoje rodne kraje, pozdravili svoje mile in drage, ki so jih s težkim srcem pustili doma.

Tudi Luka Martinič je bil pomorščak. Vže nekoliko let se je vozil po morji; ko je pa oni zadnjikrat plul s svojimi tovariši mornarji, zajel jih je hud vihar na morji, ki je razbil ladijo, v katerej so se peljali. Od velike množine pomorščakov, ki so bili na ladiji, rešil si je samó on in še dva druga njegova zemljaka življenje. Prijeli so se za neko veliko bruno, in to jih je nosilo vso noč po morji, dokler jih ni drugzega jutra zaneslo v bližino neke velike ladije. Pomorščaki jih ugledavši, izvlekli so jih iz morja, in s to ladijo vrnili so se zdravi domóv.

Zdaj je Luka vse veselje zgubil, voziti se po morji. Nastanil se je v Reki in delal v primorskem pristanišči, pomagal je nositi in spravljati blago na ladije, in ker je bil jako spreten in priden delavec, radi so ga imeli in dobro plačali. Nekoliko pozneje se je oženil in Bog mu je dal dvoje otrok: dva zdrava in lepa sinova. Nihče ni bil zdaj srenejši od Lukove obitelji.

Ali nekega dne, ko je Jelka, Lukova žena, ravno pripravljala večerjo za svojega moža, zaslišijo se zunaj pred vrati težki koraki in zamolklo šepetanje. Jelka se zeló prestraši, ker se jej je zazdelo, da ne bode nič dobrega. In ni se varala. Vrata se odpró in v sobo stopijo štiri možje, ki so nesli njenega moža, bledega in s krvjo oblitega. Položili so ga v posteljo, a Jelka se je upijoč in jokajoč zgrudila na tla.

In kaj se je zgodilo? Luka je delal kakor vsaki dan po navadi, valil je težko blago čez most na ladijo, in glej nesreče! — ker neki drugi delavec ni dosti pazil, izpodrsnilo mu je in velik, zeló težak zaboj zdrkne po mostu, spravi ubogega Luko pód-se ter mu jedno nogo zdrobi a drugo mu zlomi.

Lehko si mislite, otroci ljubi, kako je zdaj bilo pri tej ubožnej družini, ko je oče ležal v postelji, boreč se z življenjem in smrtjo! Jelka je storila vse, kar je mogla, da bi olajšala bolečine ljubega moža, da bi preživela sebe in otroka, a naj si je delala še takó pridno, njene moči so bile preslabe, da bi zaprla vrata strašnej bódi, pomanjkanju in drugim nezgodam, ki so se vrinile v njeno do sih dob tako srečno stanovanje. Vse je poprodala, kar je bilo kake vrednosti pri hiši; naposled jej ni drugega ostalo nego postelja, na katerej je ležal njen ubogi mož, miza in dva, tri stoli.

Oj to je bilo hudo, a vender ni Jelka obupala, marveč delala je, molila in se nadejala boljšemu. Dolgo, dolgo se ubogi Luka ni mogel niti premakniti v svojih bolečinah, a končno je prišel tudi oni zaželjeni dan, da se je vsaj nekoliko vzdignil iz postelje; zna se, da se je v prvi ta hip uboga žena razjokala od veselja, a kmalu zopet utihnila od žalosti in britkosti, a Luka, njen mož, nasmehnil se jej je veselo in potem globoko vzdihnil.

Oj kakšno je to zdravje?! Jedno nogo so mu morali odrezati, a druga mu je bila malo za rabo. Otroka, kakor da bi bila razumela bolečino svojih roditeljev, stisnila sta se v kot in uprla svoje oči v tla.

„Kaj pa zdaj, Jelka, kaj pa zdaj,“ potožil je Luka svojeji ženi. „Bolje bi bilo, da bi bil umrl; takšen, kakeršnega me vidiš, ne bodem mogel delati, a kaj bode iz tebe, kaj iz ubogih otrok!“ To rekši, oblile so ga solze. Žena ga je to-

lažila, rekoč: „Ne boj se, ljubi moj mož. Poprej si ti delal za nas, a zdaj hočem delati jaz za tebe in najina otroka.“ Takó mu je govorila žena, mirila ga in tolažila, dokler se ni utolažil ubogi mož ter hvalil Boga, ki mu je dal tako dobro in pridno ženo.

„Jaz hočem delati za tebe in otroka.“ — Lahko je to reči, ali težavnejše storiti; žena ne more toliko zaslužiti, kolikor mož, a vrhu tega jima je obolel najmanjši otrok in tudi Jelka je sama zeló oslabela, in tako je bila zdaj največja béda v hiši, béda, kakeršna nikoli poprej. Vše nekoliko dni živeli so se ob samem kruhu in vodi, a danes tudi skorjice kruha ni bilo več pri hiši. A vse to še ni bilo najhuje. Drugo jutro se morajo izseliti iz hiše, gospodar jim je odpovedal stanovanje, ker ne morejo plačati naprej stanarine.

Tiho sta sedela oče in mati. O čem bi tudi govorila, jokala sta tudi vže dosti ter mnogo britkih solz vže davno prelila. Jelka vzame najmlajšega sinčeka v naročje in ga pritisne na prsi; jokal je sirotek, ker je bil zeló lačen, a Luka si zakrije obraz z rokama, ker ne more gledati starejšega otroka, ki se je potisnil tjà nekam v kot za pečjo.

„Umreti“ — zašepeta Luka — „umreti“ — ponovi zamolklo uboga žena Jelka.

Ubogi ljudje! Vše so nehali nadejati se kaj boljšega v tem bornem življenji, a vender, nikoli jim še dobri Bog ni bil tako blizu, kakor ravno zdaj.

Dve, tri ure poprej, ko sta si uboga roditelja zaželela smrti, priplula je v Reko velika, tuja ladija. Ko se je ustavila v morskem pristanišči, izkreal se je iz nje visok zamorec, ki je bil povse tako oblečen, kakor naši ljudje. Iz ladije stopivši, popraševal je ondu delajoče tovarnike, je li poznajo nekega Luko Martiniča. Zna se, da so ga poznali vsi, in ker naši mornarji govoré tudi tuje jezike,

lahko so se sporazumeli z zamorcem, ter mu pripovedovali, kaka velika nesreča je zadela ubozega Luko in njegovo družino. Jeden tovornikov odpelje zamorca v Lukovo stanovanje.

Zamoreu je bilo videti, kakor da bi bil vesel, da je Luko zadela toliko nesreča. Pred vrati plača svojega spremljevalca ter ga odpravi, a on potrka krepko na vrata.

Ko stopi v hišo, začela sta se oba otroka jokati in upiti. Zamorec v tej zadregi pozabil je vzeti klobuk z glave, a malo je tudi manjkalo, da mu ni padel velik sveženj izpod pazduhe, ki ga je prinesel s seboj. Tudi roditelja sta se nemalo ustrašila tega črnega človeka, ki je z roko mahal proti otrokoma v tujem jeziku nekaj govoreč, česar v tej velikej viki uboga roditelja niti razumeti nista mogla.

Naposled vender Luka utolaži boječa se otroka, priplazi se nekoliko bliže k neznanemu človeku in ga vpraša, koga da išče. A zamorec mu v angleškem jeziku veselo zakliče: „Nikogar drugega nego tebe, največji dobrotnik moj!“

„Kaj — jaz — dobrotnik“ — čudi se Luka. Ali zamorec priskoči k njemu, stiska in poljublja mu roki ter ga zagotavlja svoje večne hvaležnosti. Nu dolgo in dolgo je bilo treba, predno se je Luka vsega spomnil in mogel razjasniti svojej ženi, o čem da se razpravlja.

Bilo je pa to také-le: Luka Martinič bil je nekaj daleč po morji in ladija se je nekega jutra usidрила na Afrikanskem obalu. Pokvarilo se je nekaj pri ladiji in kapitan je ukazal, da se stvar tū popravi. V popravo je bilo treba lesa in šli so pomorščaki na kopno, da posekajo drevo v bližnjem gozdu, a na ladiji so pustili samega Luko za stražo. Vže je nekoliko ur popolnoma sam presedel na ladiji, kar začuje nekak divji vriš in krik. Ustrašil se je tega nenavadnega upitja in si mislil, da so morda afrikanski divjaki napadli njegove sodruge. Ne pomišlja si dolgo, zagrabí puško, dene si oster nož za pas, a v jedno roko stisne samokres ter hití tjà, od koder je bilo slišati upitje. Ko pa ničesar ne zapazi, hoče se vže vrniti na ladijo, a tū mu pade dobra misel na um, da se popné na bližnji griček, s katerega se lahko vidi na drugo stran tega pustega kraja. In kaj zagleda tū? Dva bela človeka, divje postave, vlekla sta z veliko silo dvoje trdo zvezanih zamorcev in jednega dečka do čolna, ki je bil skrit v bližnjem grmovji in katerega je ravno tretji beli človek pripravljal za plov po morji.

Luka se takéj spomni, da so to pomorski razbojniki, ki se prikradejo v zamorske vasi, da z zvijačo ali pa s silo jemljó uboge zamorce, ki jih potlej prodajejo za sužnje. Ves razvnet od svete jeze sklenil je rešiti te uboge žrtve. — Tiho leže potruški na zemljo, naméri puško na jednega belih razbojnikov, sproži in — lopov se zvrne mrtev na tla. Velik strah zavzame ona dva druga razbojnika. Ko Luka drugič ustrelí in poletí z griča doli proti njima, zvrne se tudi oni, ki je sedel v čolnu. Tretji razbojnik pa skoči v morje, katero se zakrvaví nad njim, kar je bilo Luki dokaz, da je tudi tega ranil.

Zdaj Luka oprósti uboge zamorce težkih verig, a ti padejo na kolena pred njega in se mu zahvaljujejo. Luka jih vzdigne in odvede na ladijo, kjer jim da jesti in piti ter jih pridrži pri sebi, dokler se kapitan z ostalimi pomorščaki ne povrne. Kapitan je pohvalil Luko, in ker je dobro razumil tudi zamorce, raztolmačil je svojim ljudem, da je to odličén poglavar s svojo ženo in sinom, ki so

bili daleč iz svoje vasi napadeni in odpeljani od onih evropskih razbojnikov. Kapitan je tudi ujetim zamorcem moral raztolmačiti, kdo je njihov rešitelj, kako mu je ime in od kod je. Stari zamorec reče svojemu sinu, naj si dobro zapomne Lukovo lice, da ga nikdar ne pozabi, in sin mu odvrne, da ne bode mogel umreti, dokler dostojno ne poplača dobrotnika, ki jim je rešil življenje.

Luka je bil na vse to vže davno pozabil, ali zamorec, kakor vidite, otroci ljubi, tega pozabil ni. In dejal je zamorec: „Oče moj je vže slab in star, a da bode mogel mirno umreti, pošlje mene preko širokega morja, da ti prinesem njegov pozdrav in darove od vsega, kar imamo najboljšega.“

In ko je zamorec darove pokazal! Ej tu je bilo zlata in srebra in vsakovrstnih dragocenostij toliko, da je bil Luka odslej najimovitejši človek v Reki.

Ko se je mladi in odlični zamorec vračal k svojemu očetu preko širokega morja, dejal je še Luki: „Najbolj me veseli to, da morem prinesiti svojemu očetu zagotovilo, da je s temi darovi tudi on vrnil življenje za življenje ter tako pokazal hvaležnost svojemu največjemu dobrotniku.“

In vi, otroci ljubi, izvestno se čudite hvaležnemu srcu tega zamorca, ki je šel tako daljno pot po morji, da se zahvali dobrotniku za svoje življenje. Ali ni to prekrasen vzgled hvaležnosti. Bodite tudi vi taki! Hvaležnost je jedna najlepših krepostij. Zapomnite si, da vsako dobro delo obrodi sad; delajte pridno in zaupajte na Boga, kajti resnica je: Kadar je največja sila, roka božja najbolj mila.

(Hrvatski spisala Milka Pogачić.)

Skalnice.

O je Bog ustvarjal cvetice, ukazal je svojim angelom, da je raztrosijo po vsej zemlji. In šli so angeli na vse strani svetá ter nastlali po vsej zemlji pisan cvet. Rože so posadili poleg človeških stanovanj, spominčice ob robu potoka, vijolice mej mah in grmovje. Še mnogo tisoč drugih cvetic so raztresli po zemlji, da je zemeljsko površje kar odsevalo krasote in prijetno dehtelo blage vonjave.

Razveselili so se angeli, ko so zvršili svoje delo, videč zemljo v tolikej krasoti. In nebeški Oče pogleda s prijaznim očesom doli na svet in reče: „Jedne cvetice ne najdem tam doli na zemlji!“ — Angeli pokažejo v nebeški kot in rekó: „Tukaj leži še jedna; nismo vedeli, kam bi dejali to sirotico in pustili smo jo tukaj.“

Bog pa vzame cvetico, spusti se doli na zemljo iz nebeškega svojega veličastva ter splava na kamenite vrhove visocih gorá. Tu raztrosi bele zvezdice, blagoslovi je, in reče: „Pa bodite vi moje cvetice!“ Od tistih dob rase planika samotno po planinah; prav ondu na skalah je njen dom, zato so jej ljudje tudi ime skalnica dali.

Prijatelj moj! Tudi tebe naj veselé ljubke skalnice (*Gnaphalium Leontopodium*, *Edelweiss*), ki so cvetice samega Boga. Ponosno je nosi za klobukom, ako si je pobral na visocih skalah, a korenine jim nikar ne izruj! Mirno, svobodno in ljubeznivo naj cvetó po planinah v čast božjo in v veselje naše.

Frančišek Rup.

Otroka v gozdu.

(Iz ruskega.)

va otroka, brat in sestra, šla sta v šolo. Pot ju je peljala mimo krasnega, senčnatega gozda. Na cesti je bilo vroče in prašno, a v gozdu hladno in veselo. „Znaš li kaj,“ reče bratec sestrici „v šolo vže še prideva. V šoli je zdaj še tako tesno in pustó, a v gozdu mora biti vse zeló veselo. Poslušaj, kako pojó tam ptičice; kako veselo skače veverica po vejah: Idiva tedáj tjá, sestrica!“

Sestrici ugaja bratcev svét. Otroka vržeta knjige v travo, primeta se za roki in se zgrubita mej zelenim grmovjem. V gozdu je bilo res prav veselo in prijetno. Ptički so skakali z veje na vejo, peli in ščebetali; drobni žužki so se svetili v travi. Videla sta tudi zlatega hrosta.

„Poigraj se z nama,“ rekla sta mu.

„Prav rad,“ odgovori jima hrost, „a nimam časa, moram si skrbeti za kosilce.“

„Poigraj se z nama,“ rekla sta otroka rumenej bučelici.

„Ne morem,“ odgovori jima bučelica, „moram si nabirati medú.“

„Ali se ne poigraš z nama,“ vprašala sta otroka mravljo.

A mravlja ni imela niti časa poslušati ju. Dobila je nekje slamico in hitela domóv, da si popravi svoje domovanje.

Otroka se obrneta k veverici in jo prosita, naj bi se poigrala z njima. Ali veverica je mahnila z repom in dejala, da si mora nabirati lešnikov in orehov za zimo. Golobček je rekel, da si dela gnezdice za mladiče. Sivi zajček je zbežal k potočku, da si umije gobček.

Tudi máinci ni bilo časa igrati se z otrokoma. Okoristila se je z lepim vremenom, da si naredi sočno in ukusno jagodo.

Otokoma je postalo tesno, ker je vse delalo, a nihče se ni hotel igrati z njima. Tekla sta k potoku. Žuboreč po kamenji hitel je potok dalje.

„Ti gotovo nimaš nikakersnega dela,“ rekla sta mu otroka, poigraj se z nama!“

„Kakó, jaz nimam nič dela,“ zagromel je srdito potok; oj, vidva, lenúha! Poglejta me! Jaz delam po dnevi in po noči ter ne poznam nobenega počitka. Ali ne napajam jaz ljudi in živalij? Kdo umiva perilo, kdo vrtilinska kolesa, nosi čolničke in gasí ogenj? O jaz imam toliko dela, da se nikoli ne oddahnem.“ Tako je govoril potok in žuborel dalje.

Otokoma je postalo še tesneje pri srei in spoznala sta, da bi bilo bolje iti takój v šolo in še le po šoli zaviti jo nekoliko v gozd.

Nu v tem zapazi deček na zeleni vejici krasnega ptička. Sedel je, kakor se je videlo, prav mirno in pel veselo pesenco.

„Ej, ti veseli pevček,“ zaklical je deček ptičku, „izvestno nimaš nič dela. Poigraj se z nama!“

„Kaj?“ odgovori razžaljeni ptiček, „nič dela?“ Po ves dan moram loviti žužke, da nakrmim svoje mladiče. Jedva sem vstal, in ker ne morem še razprostrti svojih perotij, zabavam s pesencami mladičke svoje. A kaj delata vidva danes,

mlada postopača? V šolo nista šla, ničesar se naučila. Bégata po gozdu, da še druge motita pri delu. Idita raje tjà, kamor so vaju poslali stariši vaši, ker le tisti se sme igrati, kdor je storil vse, kar mu je bila dolžnost storiti.“

Otroka sta se sramovala, šla v šolo, in če sta tudi prišla prepozno, učila sta se pridno, prav pridno.

Z. Ž.

Sreča.

temnem gozdu, ne daleč od sinjega morja, živeli so nekdam trije bratje sami záse, oddaljeni od vrvenja svetá. Nesrečni so bili, ker so izgubili vže v nežnej mladosti ljube stariše. Dokaj časa so preživeli vže v samoti in žalosti. Starejšemu bratu se je najprej zdolgočasilo v tej pustinji, zatorej reče ostalima: Izvestno je za tem gozdom še kako gorovje, a za gorovjem širni rodoviti svet. Drugi reče: Za gozdom se širi sinje morje a onkraj morja so lepa, imovita mesta; ondu se najde vsega, česar si zaželi srcé. A najmlajši pristavi: Kdo vé, so-li v ónej deželi tudi tako lepa drevesa, kakor tukaj v naši pustinji; kdo vé, je-li tam tudi ptički tako sladko pojó, kakor tù v prijaznej okolici našega doma. — Nato reče starejši odločno: Čemu bi svojo mladost tù iztratil?! Raje idem v daljni svet, iskat svoje sreče. Tudi jaz idem, dé drugi; najti hočem v daljini svojo srečo, vedel bi rad, je-li mi sreča mila? Tretji pa, kateremu nista dopala odloka njegovih bratov, povési glavo in — molčí. Spoznal je, da mora z njima, ker sam vender ne more ostati doma. — Vsi trije osedlajo toraj svoje lepe vrance, vzemó svoje blesteče, ostre sulice in otidejo vsak po svojem potu — iskat sreče.

Najstarejši prehodi gorovje in pride v širno, rodovito deželo. Drugi je preplul sinje morje in našel vsa ona lepa, imovita mesta, o katerih se mu je doma sanjalo. Oba brata našla sta vse, vse, česar sta iskala — le sreče, jedino le sreče nista mogla najti nikjer. Najmlajši bratec pa se še ni daleč podal iz doma — bil je komaj na kraji gozda — ko se mu jame zazdevati, da mu v prsih nečesa manjka — pogrešal je sreá. Obstoji in reče lepemu vrancu: Bolje bode, ako se povrneva nazaj v domovino, v sredino najine pustinje. Izpodbôde konja in ta ga po bliskovo nese óni pot, po katerem sta bila prišla. S solzami v očéh pozdravlja ljubljene domače lokve. Sveža vonjava mu dehtí nasproti; sedaj uméje skrivnostno šumenje dreves, uméje sladko ptičje petje; zazdí se mu, da se vse raduje njegove vrnitve.

Dospévši do svoje domače hiše, najde na nje pragu deklico, zlatorumenih las in nebeških očij. V rokah ima preslico, pri nogah pa jej v krilu leži lágodno zvita mačica in spi.

Iznenaden vpraša mladenič ljubeznivo prikazen: Kdo si, lepo dete?

Ljubeznivo se smijoč, pogleda ga deklica in mu odvrne z zvonkim glasom: Jaz sem — sreča!

Janja.

V gozdni sencí.

Kadar solnea žar polétni
Z znôjem čela nam rosí,
V gozda tíhi, hladni sencí,
Tam najslajše se zaspí.

V gozdu vetree míli veje,
Zíblje drevje sem ter tjà,
Da pri drugu drug prijazno
V glasih bajnih šepetá.

V gozdu ptičev zbor se glási
In šumí po strugi vir,
Ptičjim glasom prísluškuje
In odzivilje jim pastir.

Sèn najlepši razprostíra
Nad spíjočím zástor svoj,
S sliko ga za sliko čara,
S čela mu otíra znoj.

M. Opeka.

Kako so pokopali slavčka.

(Iz knjige: „Pozdravy z lesú a polí,“ spisala Vilma Sokolova; preložil —è.)

Vvsem gaji ni bilo srečnejših grmičev, kakor sta bila glog in jazmin. Rasla sta ne daleč od potočka, kateri se je vijugal po gozdnej tratici. A zakaj sta bila také srečna? Slavček, kralj vseh pevcev, napravil si je na nju, vže doli pri zemlji, kjer so bile veje obéh grmov najgosteje spletene, svoje gnezdece. Kako odlikovanje za obá grmička. V njiju sosedstvu rasla je sremza, hrast in mnogo drugih grmov, tamkaj je bila tudi belokožnata breza in bukev z listjem, katero je mehkejšo od svile, ponosni hrast in stoletna lipa, gaber in javor; a tu pa tam temnela sta se mej njimi tudi vitka jelka in tožni bor. A mej vsemi temi, malimi in velikimi gozdnimi sinovi, izbral si je slavček prijateljsko spletene vejice gloga in jazmina, da si tamkaj napravi svoje skromno prebivališče. Ko je položil prvo vejico mahú in suhe trave za njegov temelj, zatrepetala sta glog in jazmin od blaženstva, také, da je na vsakej najmanjšej vejici vzraslo mnogo brstov, ki so

obetavali razviti se skoraj v krasen cvet in napraviti dehtečo strešico nad slavčkovim gnezdecem.

A kaj pa še le, ko je zagostoléla prva slavčkova pesenca!

— Jemnasta! — vzkliknil je začudeno vsak grmiček in vsako drevesce v gaji.

A glog in jazmin stisnila sta se še tesneje drug k drugemu in si podala vejice, kakor dva prijatelja, kadar si podasta roki.

— O jej! — vzdihnila je radostno sremza in šepetaje širila ugodno in opojno vonjavo svojih grozdnatih cvetov.

— Še nikdar nisem slišala ljubeznivejše večerne pesence! — dejala je tiho breza in se zamislila, a njene vejice so se razširile, kakor bi hotele stisniti milega pevca v svoje naročje.

— Kako ljubezniva, kako krasna pesenca! — šepetalo je tiho drevesce za drevescem in pozorno poslušalo, da ne presliši nobenega glasú slavčkove pesence.

Dà, še celó nemirno listje, katero bi hotelo vedno, kakor majhni otročiči, popraševati in kramljati, umolknilo je in poslušalo gostolenje slavčkovo, kakor poslušá otročiček v zibelki svojo mamico, ko ga uspavkuje z milimi pesencami. A cvetke, katere so kramljale s pisanimi metuljčki, utihnile so in upognile svoje z venčki okrašene glavce doli k zemlji. Oj dà, vsaka izmej njih hotela bi položiti svoj venček pred milega pevca.

Vse je utihnilo in se zazibalo v sanje, le blede mesec vzhajal je nad logom in stal dolgo, dolgo nad gajem, kakor, da je pozabil na svoje potovanje, začaran od mile pesence ponočnega pevca.

A takó je bilo vsakega večera. Jedva se je solnčece sklonilo k zapadu in pozlatilo drevje z rudečkasto svetlobo večerne zárije, vže je začel slavček svoje pesence in pel dolgo, dolgo. Dà, često so ga ugašajoče zvezdice pri odhodu pred prvim svitom dneva dobile še na glogovej vejici, ko so mu se iz grla glasile najljubeznivejše pesence.

Kdo bi se zato čudil, če je bil slavček ljubljenec vsega gaja!

Vender zamán, zamán čakala je nekega večera vsa okolica slavčkove pesence. Vže davno je zapalo zlato solnčece, vže davno je zginila rudečkasta zárija, davno je zamrl poslednji svit na večernem nebu, vender slavček še ni začel svoje pesence. Grmovje šepetalo je tajno med seboj in se ogledavalo nepokojno okolo; tudi drevju je bilo tesno.

— Hm, kaj je vender to, da naš ljubljeneček danes takó dolgo ne zagostolí? — popraševali so se mej seboj, a topola je rekla:

— Meni je takó čudno v srci, da se vsa tresem, kakor bi nekaj žalostnega slutíla. —

In evo, ko se je pokazal mesec, evo žalostnega prizora!

Glog in jazmin sklonila sta se k zemlji, a iz njiju razcvetelih cvetov kanile so velike kapljice rôse, kakor solzé, na mrtvega ljubljenečka.

— Kaj se je pripetilo? — popraševalo je vse okrog in okrog, vender nihče ni mogel razjasniti stvari, a slavček on ni več mogel povedati.

Nekoliko trenutkov bilo je vse tiho, kakor opojéno od žalosti zaradi izgube ljubljenega pevca. Potem je pa začel zvoniti veterček z vsemi zvončki, z ónimi modrimi, kateri so cveteli na loki in z ónimi, kateri so se majali na stebelcih

snežnobelih šmarijnic, kakor na svilenej nitki. In zvonili so zvončki: „Ni ga več slavčka! Umrl je kralj vseh pevcev!“ —

Po vsem gaji raznesla se je žalostna novica in vse, kar je živelo, dihalo in cvetelo, vse je ta novica zelo razžalostila. Na daleč in široko raznašal je vetrček vzdihne in žalovanje drevesnih vejic.

— Kdo nas bode od sedaj razveseljeval s pesencami takó ljubeznivimi in takó milimi, kakor so bile slavčkove? žalovala so drevesa.

— Kdo nam bode gostolél za „lahko noč“ — tožilo je grmovje.

— Sedaj ga moramo položiti k počitku in mu dati vsaj mi „lahko noč“ — govorili so drug za drugim.

— Kdaj ga pokopamo? poprašal je tožno bor.

— Jutri ob mraku, ker ob mraku so vedno gostoléle po gaji njegove pesence — določila je kraljevska lipa in vsi drugi so pritrdili.

Vetrček poskrbel je za lep sprevod. Njemu to najboljše pristoji, ker ima prozorna, lahka krileca in je povsod in nikjer.

Najpoprej napotil se je k grobarjem, kateri pripravljajo ubožčekom poslednje mestice. Vsi so nosili v znak svoje službe črne suknjice, obrobljene sè zlatimi trakovi.

Ko jim je prinesel vetrček tožno vest o slavčkovej smrti in naznanil, da bode pogreb jutri na večer, obljubil mu je predsednik njihove družbe, da se odpoti precej z vsemi pomočniki in izbere in pripravi potrebno mesto za grob.

— Le mu izberite lepo mestice za zadnji počitek! — naročal jim je vetrček.

— Bodemo, bodemo — odgovorili so mu grobarji in odhiteli kolikor so mogli, da bodejo preje na mestu.

— Pokopajte ga tu pri nama! — prosila sta glog in jazmin.

— Ni mogoče, — odgovorili so grobarji — tla so tukaj prekamenita, bilo bi mu pretrdo postlano. —

Iskali so, iskali in našli lepo tiho mestice blizu potoka, tamkaj mu je bilo počivati pod zelenim, cvetnatim travnikom, a nad njim šepetala je cvetoča lipa.

Vetrček je bil zadovoljen s tem mestom in odhitel je po ostalem poslu. Odhitel je do najtemnejšega loga, kjer so v mahu in travi počivale kresnice.

— Znete li vže, kaj se je zgodilo?

— Znamo, slišale smo zvoniti slavčku. Škoda, stokrat škoda! —

— Pridete li jutri na pogreb sè svojimi svečicami?

— Pridemo, pridemo! —

Vetrček je odhitel mej veje mogočnega hrasta.

— Ej, detel, ti si dober godec. Ne bi li ti hotel jutri zagosti na svojo harmoniko, ko se bode pomikal sprevod tu mimo?

— Zagodel bodem, kar najlepše znam! —

Vetrček obletel je še vse gozdne zvonarje.

— Kukavica — rekel je — bodeš li zvonila za vsega sprevoda, z vsemi zvonovi? —

— Bodem, — bodem — bodem! —

— In ti taščica pridi tudi v svojej rujavkastej suknjici in z rudečkastim zavratinikom pod grlom, da storiš svojo dolžnost! —

— Prva bodem začela in zadnja nehala — odgovorila je taščica.

— Modre zvončke ob potočku in srebrne zvončke pa razmajam sam! — pristavil je vetrček in odhitel še k drugim družbam, da pošljejo svoje družbenike v mnogobrojnem številu k pogrebu.

Ptički so vsi obljubili. Niso bile pa takó hitro pripravljene družbe metuljčkov in kukecev.

— Če je pel, naj je pel, bil je jeden izmej naših sovražnikov, kateri nas hočejo pogubiti — pritoževali so se metuljčki.

— Oj sedaj vas ne bode pogubil nobeden, ker nad grobom neha sovraštvo! — tolašil jih je vetrček.

— A kaj porekó naše občine? — popraševali so nekateri.

— Ej, one vas bodejo pustile . . .

Nastal je večer ónega tožnega dné in komaj so ugasnili poslednji solnčni žarki, ko se je začel gibati sprevod.

Oj to vam je bil krasen prizor! Najpoprej so se oglasili vsi gozdni zvonovi in zvončki, a na njihovo zvonenje zibal se je sprevod naprej. Ob vsem potu, koder jim je bilo iti, razpostavljeni so bili na drevesnih vejicah zastopniki vseh pevskih društev in spremljali z ganljivim petjem pokojnika k grobu.

Od spredaj nosil je smrtno znamenje veliki smrtoglav. Za njim pomikali so se najprej otročiči — ponosna in nadepolna mladina metuljčkov v svetlomodrih suknjicah, a čez rame so imeli črne trakove. Za njimi stopale so v nepreglednem redu družice v belkastih, atlasovih krilih; za temi pomikali so se mladeniči — ponosni belíni. Še le za temi korakali so grobarji in nesli na svojih bedrih vsem milega pokojnika, kateremu je dala pokrivalce belokožnata breza.

Ob strani stopale so jim kresnice, na vsakej strani po dvanajst, vsaka sê svetlečo svečico.

Sprevod končaval se je z brezbrojnimi zastopniki metuljčkov in vsakovrstnih kukecev. Nekateri metuljčki bili so okrašeni s trakovi in redovi, kar je kazalo, da spadajo v krog najvišjih dostojanstvenikov.

Ko se je gibal sprevod mimo hrasta, zadoneli so gori iz hrasta žalostni ginjaivi glasovi harmonike, na katero je prebiral mojster detel. A doli ob cesti stale so razne cvetice in držale goreče baklje.

Naposled ustavil se je sprevod na mestu in napravil polukrog okrog groba.

Grobarji izkopali so jamico za pokojnika in ga spretno in polagoma spustili v naročje matere zemlje, a ptičice zapele so milo pesenco: „Spančkaj sladko v tihem grobu!“

Pri ginjaivih glasovih pesence spustili so zadnje ostanke milega pevca v jamico. Lipa nasipala je na tisoče zvezdic svojih cvetov na mesto venčkov v odprti grob, katerega so potem zasipali grobarji s črno prstjó.

Bilo je po pogrebu. Globoko ganeni in žalostni vračali so se pogrebci zopet proti dómu. Samó cvetice so ostale, naklonile se nad svežo mogilo, a ko je vzhajalo zjutraj solnce, opazilo je v njih očescih rôsne kapljice. Bile so to solze po mrtvem ljubljencu. — — —

O mački, petelinu in kosi.

(Iz češčine od Božene Němcové, prevéla Janja.)

Ek oče je imel tri sinove; najstarejši se je zval Martin, drugi Matej — a najmlajši Mihalj. Vsi so bili vže odrastli, ko nekega dné izboli oče in čuteč svoj konec pozove je k sebi: „Glejte deca, drugega premoženja nimam, nego to kočó, tega-le mačka, tega-le petelina in to-le koso. V kočí bivajte skupno, a od ostalih treh reči izvoli naj si vsak po jedno. Ne svadite se, bodite složni in Bog vas bode blagoslovil.“ Rekši, umrl je.

Ko so sinovi očeta pokopali, razdelili so si dedstvo. Martin je vzel koso, Matej si je izbral petelina, a Mihalju je ostal maček.

„Bratje dragi,“ rekel je Martin, „doma nam ni vstati, bilo bi nam od gladi umreti. Bodita vidva tù in si kako pomagajta, jaz idem s koso po svetu.“

Bratje so imeli drug drugega jako radi in kar je jeden hotel, hoteli so vsi. Zato se nihče ni ustavljal bratovemu odloku. Martin je vzel koso in odšel po svetu. Dolgo i dolgo je hodil a nikdér ni mogel najti dela; končno pride v deželo, kder so bili ljudje jako glupi. Dospevséga v neko mesto, sreča človek, kateri ga vpraša, kaj nese?

„Koso!“ odvrne mu Martin.

„I kaj je to? Čemu je?“

„S tem se trava seče.“

„S tem se trava seče? I to je izborna reč; mi moramo travó z rokami muliti, kar nas pa stane mnogo truda. Ako bi hoteli to reč našemu kralju pokazati, izvestno bi vam tega „trgača“ dobro plačal.

„Šel bodem h kralju; zakaj bi ne šel?“ — Gospod ga je peljal do kralja, kateri se je temu „nastroju“ jako čudil ter se z Martinom takój pogodil, da bi šel na kraljeve travnike kositi travó.

Martin se takój poda tjà in ž njim množica gledalcev. A Martin ni bil neumen; zasadil je koso sredi travnika v zemljo, ukazal slugi, da prinese opóludne obed za dva in je odslovil gledalce, češ, da „podžirač“ ne trpi gledalcev. — Ko sta opóludne služabnika prinesla obed, čudila sta se jako, da je bilo toliko trave vže pokošene.

„Ali bode „podžirač“ tudi obedoval?“ vprašali sta slugi.

„Kdor dela, mora se nakrmít. Idita z Bogom in pustita naju sama.“ Otišla sta. — Martin je snedel obed za dva.

„To je bila izvrstna misel, da sem zahteval obed za dva; da bi bili prinesli le za jednega, ne bil bi se najedel do sita.“

Tako je delal dan na dan, da je ves travnik pokosil. Ko je bil gotov, zadél je koso na ramo in šel h kralju po plačilo.

„Tvoj „podžirač“ toraj sam travó seče?“ vpraša kralj.

„Sam, kraljeva milost!“ — odgovori šaljivec.

„Ali bi nam ga hotel pustiti za tisoč zlatov?“

„Stane me sevéda več, a bodi si, dam ga za ta denar,“ dé kosec, odda koso in prejemši denar, otide domóv.

Kralj pa ukaže koso varno zapreti v sobo, da bi se jej ničesa ne zgodilo.

Prišel je čas, ko je zopet trava vzrastla in jo je bilo pokositi. Kralj velí, naj se nese „podžirač“ na travnik. Z največjo slavo nesó koso na travnik ter jo zasadé sredi travnika v zemljo. Nató pa se odstrané, misleč, da tega „podžirač“ nima rad, da bi ga kdo gledal. A opóludne prihité v jednej sapi, želeč videti, koliko je vže pokošenega. A kosa je stala, kamor so jo bili zjutraj zasadili. To jim je bilo neumljivo. Obed položé poleg kose in hité kralju naznanjat. „Prej je bilo takój prvo dopóludne toliko pokošenega, ko je oni človek bil pri njem, a zakaj sedaj neče delati?“ mislil si je kralj in zmajeval z glavo. K večeru vrnil se je zopet služabnik in pravil, da se kosa obeda niti dotaknila ni.

„To mora biti začarano,“ reče kralj, „naložite jej 20 batin, in ako še potem neče delati, zakopljemo jo.“

Na slavni ukaz prineso na travnik klop, položé ná-njo koso in birič jame mahati po ubogej kosi. Kosa je pri vsakej batini odskakovala od klopi in marsikaterega radovedneža ošvignila preko nosa.

„On jo je začaral!“ jeli so kričati vsi iz jednega grla, „zakopajmo jo!“ — Izkopali so veliko jamo, položili v njo koso in jo zasuli; nato pa zopet travo mulili z rokami, kakor poprej.

Zatem so imeli bratje dobre čase in so blagoslavljali očeta, kateri jim je zapustil tako dragoceno dedščino. Čez nekaj časa pa, ko se je jel denar tajati, reče Matej: „Sedaj idem jaz s svojim petelinom po svetu, morda ga tudi tako dobro oddam, kakor ti koso.“

„A pojdi daleč, kder najdeš še glupih ljudi, v Čehih bi ti jih kmalu nedostajalo,“ svetuje mu Martín.

Matej je vzel svojo dedščino in otišel. Dospél je do mesta in srečal gospoda.

„Kaj pa neseš tú, človeče?“ vpraša ga gospod.

„Petelina!“ — odvrne Matej.

„Takih ptičev tú nimamo, čemu je ta?“

„Tak ptič prikliče dan.“

„I to je veliko čudo! Mi moramo vsakokrat spremljat dan za óni vrh in zjutraj za rana mu moramo iti zopet naproti, kar nam dela mnogo neprilike. Ako ima ta ptič tako lastnost, plačal bi ti ga kralj z mnogimi tisoči!“

„Vsak čas se morete osvedočiti o tem!“ dé Matej in gre z gospodom h kralju.

„Milostivi kralj! ta človek ima ptiča, ki zna dan priklicati in kadar on zaspí, se tudi dan nagne.“

„I, tak ptič bi ne bil z nobenim denarjem preplačan, ako je res, kar poveš.“

„Milostivi kralj! vsak čas morete se o tem osvedočiti.“

Kralj ukaže, da denejo petelina v zlat kurnik — in petelin, zadovoljen z novim stanovanjem se takój ugnezdi. Ni dolgo trajalo in dan se je nagnil, kakor gabi bil kdo spremljal k počitku.

Kralj je bil vesel; jutra niti dočakati ni mogel. Vže o pólunoči so vstali in pazili, kako bode petelin dné priklical. Bila je jedna po pólunoči a vse je ostalo mirno; bila je dve, petelin je zakikirikal in vsi so se spogledali češ, kako je to divno petje. Bila je tretja ura, petelin je glasno zakikirikal in pel do četrte ure,

da se je vže popolno zdanilo. Ko je kralj videl, da petelin v resnici dan priklíče, ukazal je, da se dá Mateju pet tisoč zlatov iz zakladnice — a poleg tega naj se še dobro pogostí. Matej je pograbil denar, dobro se najedel in napil, zahvalil se kralju in otišel.

Brata sta ga z radostjo vzprejela in dokaj časa so se imeli vrlo dobro. Ker pa z denarjem niso uméli prav gospodariti, pošél jim je dokaj naglo. Sedáj reče Mihalj: Bratje, sedáj idem jaz po svetu, da se ogledam po svojej sreči. Znabiti da tudi za mačka dobim toliko, kakor vaju kateri.

Zopet ga brata opominata, da naj gré dokaj daleč, kder so še glupi ljudje; v Čelih bi jih skoro ne našel.

Mihalj pobaše mačka v maliho in otide. Dolgo je hodil; slednjič dospeje v deželo, katere jezika ni umél. A predno je došel do glavnega mesta, privadil se ga je vže toliko, da se je za silo znal sporazumeti s prebivalci. Pred mestom ga sreča gospod in ga vpraša, kaj nosí v malihi?

„Mačka!“ odvrne Mihalj in mu ga pokaže.

„Aja, to je lepa živalica, a čemu je?“

„Miši loví; naj jih bode v hiši še toliko, ta žival vse ujame.“

„I hitro jo pobaši nazaj in hodi z menoj h kralju! Pri nas je namreč toliko miši, da nam malone po mizah skačejo in kralj bi dal ne vem kaj, ako bi se komu posrečilo, da bi je prepodil.“

„Tú je gotova pomoč,“ odvrne Mihalj, pobaše mačka v maliho in hiti za gospodom.

(Konec prihodnjič.)

Listje in cvetje.

Drobtine.

Umrla je po dolgo-
trajnej in mučnej bo-
lezni v 22. dan pre-
tečenega meseca
gospodična

Dragojila Milek,

učiteljica v pokoji.

Bila je rajnka pri-
jateljica našemu listu in je tudi nekoliko
mičnih sestavkov s podpisom Petrovna
spisala zanj.

V miru naj počiva in blag spomin jej
bodi ohranen tudi v našem „Vrtci.“

Sirotek.

Kaj se jočeš, oj sirotek,
Kaj ti srčece teží,
Saj mladosti dōba rajnska
Se v solzicah ne topí.

Dobro vem za žalost tvojo —
Čutil vdarec si težák,
Ki namešal je bridkostí
Ti v život poprej sladák.

Mamica ti je umrla;
In po njej se ti solziš.
Priden bodi in pobožen,
Pa v nebesih jo dobiš!

Z Ž.

Ptička.

(Ruski zložil A. S. Puškin.)

Božja ptička ne poznade
 Ni težave, ni skrbi:
 Hišice za svoje mlade
 Večnotrajne ne zgradí;
 In na veji v noči spava,
 Solnce krasno zažari —
 A iz grla Bógu slava
 V pesnih milih se glasi.
 Za vzpomládijo v prirodi
 Znójno leto prihití —
 Meglo in viharje vodi
 Jésen pozna do ljudj.
 Mraz pritiska na zemljána,
 Ptička pa ga zapustí,
 Morja preletí prostrana;
 V jugu zimo preživí.

Z. Ž.

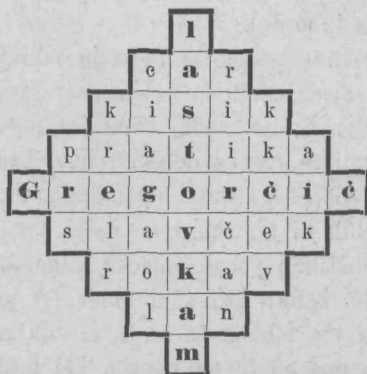
Nove knjige in listi.

* Zgodovina Cerkljanske fare. Spisal Ivan Lavrenčič. Založil Anton Golobič. V Ljubljani. Tiskala „Katoliška Tiskarna.“ 1890. 8°. 158 str. — To je naslov najnovejšej slovenskej knjigi, ki je bode izvestno vsak Slovenec vesel. Knjiga ima po fotografiji jako dobro izdelano podobo sedanje farne cerkve cerkljanske, tisek in papir sta nam zelo všeč in tudi cena je nizka. S to knjigo dobili smo deveti zvezek „Zgodovine farâ ljubljanske škofije“ ter želimo, da bi mu sledili kmalu še drugi. Knjiga se dobiva v „Katoliški Bukvarni“ v Ljubljani“ in stoji nevezana 90 kr., trdo vezana 1 glđ.

* Koroških bukvic slovenskemu ljudstvu v poduk in kratak čas izdaje in zaklada Filip Haderlap Jurjev v Celovci, tiska J. Krajec v Rudolfovem, izišel je ravnokar 16. in 17. snopič. Cena snopiču po 10 kr.

Rešitev demanta v 7. „Vrtčevem“ listu.

Rešitev demanta:

Prav so ga rešili: Gg. Jakob Inglič, naduč. v Idriji; Frančišek Pire in Ivan Ile, dijaka v Ljubljani; Miroslav Treven, Ant. Grum, Jan. Tratnik in Ant. Troha v Idriji; Janko Rupnik, uč. mešč. šole v Krškem; Ferdo Vodopivec, uč. v Gorici; Rudolf in Viktor Andrejka, učenea v Ljubljani; Jož. Troha, uč. v Laškem trgu (Štir.); Emil Šinko v Središči (Štir.); Maks Vrežec, uč. v Ribnem; Stanko Gruden, uč. na Vrhniki; Jan. Fermeve, Jan. Stojan, Fr. Žličar, Jan. Pepelnak, Jož. Škoberne, Fr. Gobeč, Alojz Nendl, Marko Ipavc, Jarnej Dobovišek, Fr. Oset, Fr. Šet, Martin Šrot in Karl Županec, učenei v Št. Jurji ob juž. žel. (Štir.). — Ivana Leben, gospdč. v Horjulu; Fani Šentak, gospdč. na Vranskem (Štir.); Friderika Kornpichel, Jadviga Prager, Julika Rosner, Nežika Srša, Angela Vršič, Marijca Frie in Matilda Maier, učenke v Ljutomeru (Štir.); Tomazina Treven, F. Aparnik, I. Medved in Fani Murnik v Idriji; Ana in Alojzija Vrečko, Matilda Velej, Jerica Jug, Marija Sešerko, Amalija Koser, Marija Knez, Milči Jarc, Mici in Antonija Drogenik, Frančiška Gajšek, Marijca Cmok, Marija Zupanec, Katra Čretnik, Fanika Žogan, Bozika Pisance, Mici Mravljak, Antonija Plaustejner, Cilika Lesjak, Tonika Čater in Josipina Jager, učenke v Št. Jurji ob juž. žel. (Štir.).

Rebus.

(Rešitev in imena rešilcev v prihodnjem listu.)

„Vrtce“ izhaja 1. dné vsacega meseca, in stoji za vse leto 2 glđ. 60 kr., za pol leta 1 glđ. 30 kr. Napis: Upravníštvo „Vrtčevo“, mestni trg, šte. 23 v Ljubljani (Laibach).

Izdajatelj, založnik in urednik **Ivan Tomšič**. — Natisnila Klein in Kovač v Ljubljani.